

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

24-6-78

Γραφεῖο Τύπου

Εἰσήγηση τοῦ Προέδρου τοῦ ΠΑΣΟΚ

Ἀνδρέα Γ. Παπανδρέου

στή συνεδρίαση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΠΑΣΟΚ τῆς 24/25-6-78

Τόν περασμένο Ἰούνη, στό λόγο μου τῆς Μάλτας, πρόβλεψα πιστεύω ἄρκετα σαφῶς ὅτι μπήκαμε σέ μιά νέα φάση ψυχροῦ πολέμου ἀνάμεσα στίς δύο ὑπερδυνάμεις. Ἔλεγα τότε:

" Ὑπάρχουν σαφεῖς ἐνδείξεις πὼς οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στίς δύο ὑπερδυνάμεις μπαίνουν σέ μιά νέα τρίτη φάση. Θά τὴν ὀνομάσω περίοδο τῆς μαχητικῆς συνύπαρξης. Γιατί ἡ δεύτερη περίοδος, ἡ περίοδος τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης, κορυφώθηκε στή συμφωνία τοῦ Ἑλσίνκι καί, ἄρκετά παράδοξα, τερματίστηκε μέ τὴν ἀναζωπύρωση τοῦ τύπου τῆς ψυχροπολεμικῆς ἀναμέτρησης. Οἱ ἐνδείξεις ἦταν σαφεῖς στή διάρκεια τῶν τελευταίων μηνῶν τῆς διακυβέρνησης Φόρντ-Κίσσινγκερ. Καί εἶναι ὀλοφάνερες στοὺς πρώτους μῆνες τῆς διακυβέρνησης τοῦ Κάρτερ.

Ποιές εἶναι οἱ ἐνδείξεις ὅτι ἔχει ξεκινήσει αὐτή ἡ νέα φάση στίς σχέσεις τῶν δύο ὑπερδυνάμεων; Πρῶτο, ἡ ἐκτεταμένη ἐκστρατεία στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες ὅτι ἡ ὕφεση δούλεψε σέ βάρος τῶν συμφερόντων τῶν Ἑνωμένων

πολιτειών, πού "χάσανε έδαφος" στόν δρόμο τών έξοπλι-

σμών πρός όφελος τής Σοβιετικής Ένωσης. Δεύτερο, ή
ρητορική τοϋ Κάρτερ γιά "αϋτοδιάθεση" τών χωρών, μιά
ρητορική πού είναι όλοφάνερο πώς άπευθύνεται στις χώ-
ρες τοϋ άνατολικοευρωπαϊκοϋ σοβιετικοϋ μπλόκ. Τρίτο,
ή ρητορική τοϋ Κάρτερ πάνω στά "άνθρώπινα δικαιώματα"

πού χτυπάει άπ'εύθείας στην καρδιά τών σοβιετικών καθε-
στώτων. Τέταρτο, οί προβοκατορικές προτάσεις τοϋ
Σάϋρους Βάνς γιά τόν έλεγχο καί τή μείωση τών πυρηνικών
έξοπλισμών πού μπορούσαν νά γίνουν άποδεκτές άπό τή
Σοβιετική Ένωση μόνον άν άναγκαζόταν νά άποδεχτεί μιά
δεύτερη θέση στην παγκόσμια στρατιωτική δομή δύναμης.

Άλλά τό έρώτημα, φυσικά, είναι γιατί; Καί ή άπάν-
τηση πρέπει νά θεμελιωθεί στη δυναμική, στους νόμους
νησης τοϋ σύγχρονου μονοπωλιακοϋ καπιταλισμοϋ ή ιμπερια-
λισμοϋ. Στο τέταρτο τοϋ αιώνα πού άκολούθησε τόν δεύτε-
ρο πάλεμο, ή άνοικοδόμηση καί ο έκσυγχρονισμός τής Δυ-
τικής Εϋρώπης πρόσφερε γιγάντιες εύκαιρίες στό διαθέσι-
μο άμερικάνικο κεφάλαιο καί είναι άναμφίβολα ή πρωταρχι-
κή αίτία τής θεαματικής δυναμικής τοϋ καπιταλισμοϋ στη
διάρκεια αϋτής τής περιόδου. Τό πλεόνασμα πού έξήχθηκε
άπό τίς περιφερειακές κοινωνίες τοϋ Τρίτου Κόσμου μετα-
φέρθηκε μέ τίς πολυεθνικές εταιρίες τών Ένωμένων Πολι-
τειών στην Εϋρώπη γιά νά άναπτύξουν τήν τεχνολογία της,
νά κυριεύσουν τίς άγορές της καί νά υποτάξουν τίς κυβερ-
νήσεις της στά πλαίσια τοϋ ΝΑΤΟ. Χωρίς νά μάς έκπλήσσει,
αϋτή ή περίοδος χαρακτηρίζεται στη Δυτική Εϋρώπη άπό

σχετική ειρήνη στις σχέσεις ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία. Γίνεται συζήτηση για "κοινωνικό συμβόλαιο" στην κατανομή του εθνικού εισοδήματος ή για "είσοδημα-τική πολιτική". Αυτό συνδέεται με δύο πράγματα, με τη σχετική απουσία σοβαρών οικονομικών υφέσεων και την έντυπωση ικανότητα του καπιταλιστικού κέντρου να παράγει προϊόντα μαζικής κατανάλωσης για τους εργαζόμε- νους. 'Αλλά ήδη μία σοβαρή κρίση μάς απειλεί. 'Ενδεί- ξεις ότι ο καπιταλισμός έχει μπει σε μία φάση σοβαρής κρίσης υπήρχαν ήδη αρκετές, πριν ακόμα φτάσει η "κρίση του πετρελαίου". 'Ηρθε στην επιφάνεια με την κρίση της παγκόσμιας χρηματαγοράς και την κατάρρευση της συνωνίας του Μπρέττον Γούντς που ίσχυε ανάμεσα στα καπιταλιστικά κράτη του κόσμου. Σ' ένα σοβαρότερο επίπεδο εμφανίζεται στις διαρκώς αύξανόμενες ανταγωνιστικές σχέσεις ανάμε- σα στις 'Ηνωμένες Πολιτείες, τη Δυτική Εύρώπη και την 'Ιαπωνία. Τό τέλος των "εύρωπαϊνων συνόρων" για τις 'Ηνωμένες Πολιτείες ήταν αναπόφευκτο - ήταν πραγματικά τό τίμημα της επιτυχίας τους. 'Η εύρωπαϊκή "ζώνη" του παγκόσμιου καπιταλισμού κατόρθωσε κάτω από την καθοδή- γηση των αμερικάνικων πολυεθνικών εταιριών να παράγει τις "ανάκαλύψεις" που έγιναν στις ΗΠΑ. 'Ετσι, οι Εύρω- παίοι τελικά κατόρθωσαν να αποτελούν οικονομική πρόκλη- ση για τις ΗΠΑ. Κι αυτό δεν μπορούσε να μην έχει μία σημαντική επίδραση στο διεθνές εμπόριο, στο ισοζύγιο πληρωμών και, έμμεσα, στην εγχώρια απασχόληση των ΗΠΑ.

Ἡ πυραμιδική δομή πού ἀναπτύσσεται σέ παγκόσμια κλίμακα (μέσα στήν καπιταλιστική τροχιά) καί στήν ὁποία ἡ Ἀμερική κυριάρχει, δέν μπορεῖ παρά νά ὀδηγήσει σέ σοβαρές δομικές ἀνακατατάξεις πού ἐπηρεάζουν τήν κυρίαρχη δύναμη καί τούς δορυφορικούς της συνεταίρους. Ὁ ἀνταγωνισμός καί ἡ σύγκρουση στήν πραγματικότητα ἐπεκτείνεται πέρα ἀπό τίς σχέσεις ἀνάμεσα στίς ΗΠΑ καί τίς χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, καί στίς σχέσεις ἀνάμεσα στά μέλη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἐπιπλέον, ἡ παγκόσμια καπιταλιστική κρίση γίνεται αἰσθητή στόν τομέα τῶν σχέσεων ἐργοδοσίας-ἐργασίας καί τήν εἰσοδηματική πολιτική. Τό τέλος τοῦ "κοινωνικοῦ συμβολαίου" πλησιάζει. Μ'αὐτό θά συρρικνωθεῖ ἡ σοσιαλδημοκρατία πού στηρίζεται στήν πίστη ὅτι θά μετασχηματίσει τόν καπιταλισμό μέ βαθμιαῖες ὀριανές μεταρρυθμίσεις.

Τό τέλος τῶν "εὐρωπαϊκῶν συνόρων" ἔχει σάν ἀποτέλεσμα πῶς θά κλείσουν (τουλάχιστον γιά τήν ᾠρα) οἱ διέξοδοι τῶν ἐπενδύσεων πού εἶναι καί μεγάλες σέ ἔκταση καί ἀρκετά ἐπικερδεῖς. Ὅταν κάτι τέτοιο συμβαίνει, ἡ ἐπεκτατική δυναμική τοῦ καπιταλισμοῦ - συσσώρευση κεφαλαίου - ὑπονομεύεται καί ἡ κρίση ἀρχίζει. Προφητεῖς γιά τά ἀποτελέσματα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ πού θά ἐπακολουθήσει ἀνάμεσα στίς ΗΠΑ καί τούς καπιταλιστικούς συμμάχους τους εἶναι δύσκολες. Στήν προσπάθειά μας νά μαντέψουμε τό ἀποκαλυπτόμενο σενάριο ἀναμέτρησης, θά πρέπει νά θυμόμαστε ὅχι μόνο τήν ἔκταση

της κυριαρχίας των αμερικανικών βιομηχανικών και οικονομικών πολυεθνικών πάνω στην οικονομία της Δυτικής Ευρώπης - πού είναι θεαματική με οποιαδήποτε μέτρα και σταθμά - αλλά επίσης το διαπραγματευτικό πλεονέκτημα των ΗΠΑ πού πηγάζει από τη δυνατότητα πού έχουν να προσφέρουν την ατομική ομπρέλα για το δυτικό καπιταλισμό και την αρκετά καλύτερη θέση τους σχετικά με την πρόσβαση στις πετρελαιοπηγές.

Ανεξάρτητα από τα αποτελέσματα αυτής της έσωτερικής σύγκρουσης, ο δυτικός καπιταλισμός αντιμετωπίζει αδιέξοδο, εκτός εάν μπορέσει να ανοίξει νέους ορίζοντες. Θα πρέπει να λάβουμε υπ' όψη μας τις δυνατότητες πού μπορεί να προκύψουν από νέες τεχνολογίες συμπεριλαμβανομένων και εκείνων πού μπορεί να προκύψουν από την αξιοποίηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας. Και αυτό εν μέρει, μπορεί να είναι το μακροπρόθεσμο νόημα της ενεργειακής κρίσης. Αλλά ο καπιταλισμός αναπόφευκτα θα αναζητήσει επίσης και άλλες μεγάλες διέξοδες για επενδύσεις. Εάν τις ανακαλύψει στην περιοχή πού ελέγχεται από τη Σοβιετική Ένωση, υπάρχει ή φοβερή δυνατότητα μιας μεγάλης αναμέτρησης. Η άλλη επιλογή του μπορεί να είναι η στροφή του προς τον Τρίτο Κόσμο - ιδιαίτερα την Αφρική, με τις άωθες πλουτοπαραγωγικές πηγές της - όποτε θα αναγκαστεί να προχωρήσει προς ένα παραέρα μετασχηματισμό των δομικών χαρακτηριστικών της σχέσης μητρόπολης - περιφέρειας, υποβοηθώντας την εκβιομηχάνιση σε μερικές από

τίς περιφερειακές χώρες της 'Αφρικής. 'Εάν συμβεί κάτι τέτοιο, τότε η βιομηχανική βάση αυτών των περιφερειακών χωρών, θα γνωρίσει κάποια ανάπτυξη, αλλά η εξάρτησή τους θα συνεχιστεί και θα εξελιχτεί σε πιο προηγμένες μορφές, όπως είναι π.χ. αυτές του Μεξικού ή της Βραζιλίας.

Η μαχητική συνύπαρξη που έγκαινιάσαν ο Κάρτερ και οι συνεργάτες του, είναι αντανάκλαση της έσωτερικής δυναμικής του δυτικού καπιταλισμού. 'Ο "Τριλατερισμός" - που αφορά την αναδιανομή των σχέσεων ανάμεσα στις ΗΠΑ, τη Δυτική Ευρώπη και την 'Ιαπωνία σε μία βάση που να έγγουσται υπεροχή στις ΗΠΑ - είναι επίσης πολιτική του Κάρτερ.

Δέν πρέπει να παραμελήσουμε μία πλευρά αυτής της νέας φάσης στις σχέσεις ΗΠΑ-Σοβιετικής 'Ενωσης: αυτή που έχει να κάνει με τις προσπάθειες της αμερικάνικης κυβέρνησης να αναπτύξει ένα αντισοβιετικό συνασπισμό με την Κίνα, προσπάθειες που μπορούν επίσης να επιδράσουν στην έσωτερική διαμάχη, για το ποιος θα επικρατήσει μέσα στο κατεστημένο της Κίνας. Αυτή, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, είναι η πιο επικίνδυνη όψη της αμερικάνικης παγκόσμιας στρατηγικής. 'Αλλά το παιχνίδι είναι πολύπλοκο και είναι δύσκολο να κάνουμε προβλέψεις.

Στην Ευρώπη, με το θάνατο της συνθήκης του 'Ελσίνκι, το NATO θα ξαναρχίσει να παίζει πιο ενεργητικό και ραγικό ρόλο. Τό NATO, σαν ο "τοποτηρητής" της PAX AMERICANA, θα προσπαθήσει να φέρει κάποια αγωνιστική ένότητα ανάμεσα στους δυτικούς συμμάχους που αντιμετωπίζουν έτσι κι αλλιώς οικονομικούς αντα-

τικό και όρατό ρόλο. Τό ΝΑΤΟ, σάν ό "τοποτηρητής" τής ΡΑΧ ΑΜΕΡΙCΑΝΑ, θά προσπαθήσει νά φέρει κάποια άγωνιστική ένότητα ανάμεσα στους δυτικούς συμμάχους πού αντιμετώπιζουν έτσι κι άλλιώς οίκονομικούς ανταγωνισμούς και τάσεις έπιστροφής στόν προστατευτισμό.

Στήν Άνατολική Μεσόγειο διαμορφώνεται ένα πολύπλοκο σενάριο. Κυριαρχείται από τήν άραβοϊσραηλινή σύγκρουση. Άπό τόν άγώνα του παλαιστινιακού λαού ένάντια στόν άμερικάνικο ίμπεριαλισμό και τόν ίσραηλινό ύπο-ίμπεριαλισμό. Άπό τήν τύχη τής Κύπρου, όπου είσέβαλαν τουρκικά στρατεύματα μέ τίς οδηγίες των Άμερικάνων, γιά νά καταργήσουν τήν άδέσμευτη πολιτική τής Κυπριακής Δημοκρατίας και νά τή μεταβάλουν σέ άμερικάνικη και νατοϊκή βάση. Άπό τόν τουρκικό έπεκτατισμό στό Αίγαίο πού κατευθύνεται προσεχτικά, παρασηνιακά, από τίς ΗΠΑ. Άπό τήν άπόφαση τής Σοβιετικής Ένωσης νά έξασφαλίσει τήν έλεύθερη διάβαση από τά Στενά. Άπό τίς αύξανόμενες δυσκολίες πού αντιμετώπιζει ή Γιουγκοσλαβία - σέ σχέση και μέ τίς δυό ύπερδυνάμεις - στή διατήρηση τής ουδετερότητάς της. Άναμφίβολα, ή περιοχή αύτή είναι κρίσιμη γιά τόν άμερικάνικο και δυτικό ίμπεριαλισμό, έπειδή συνδέεται μέ τίς πλούσιες πετρελαιοπηγές τής Μέσης Άνατολής. Παρά τή θεαματική αύξηση τής ναυτικής παρουσίας τής Σοβιετικής Ένωσης στήν περιοχή, οι ΗΠΑ είχαν πολλές έπιτυχίες, κυρίως μέ τή δημιουργία προσωρινών "συμμαχιών" μέ μερικές άραβικές κυβερνήσεις

πού έχουν "διασπάσει" τό άραβικό μέτωπο καί όπισθο-
δρόμησαν έτσι τόν παλαιστινιακό άγώνα. Πράγματι, ή
συμπεριφορά τής Σοβιετικής "Ένωσης στήν περιοχή αύ-
τή έδειξε σημεΐα μεγάλης άδυναμίας, ώστε νά ύποπτεύε-
ται κανείς πώς ύπάρχει σιωπηρό "παζάρεμα" ανάμεσα
σ'αυτήν καί στίς ΗΠΑ γιά τή βαλκανική χερσόνησο καί
τή λεκάνη τής Αναπολικής Μεσογείου (κι αυτό παρά
τήν έπιστροφή στόν "ψυχρό πόλεμο").

Άλλά ή πλουτοπαραγωγική Άφρική γίνεται μέρα
μέ τή μέρα ό πιο έπιθυμητός στόχος τών ΗΠΑ καί τής
Δύσης. Σ'αυτές θά πρέπει νά προστεθοϋν καί οι άλλες
δυό υπερδυνάμεις. Ή Άφρική είναι μιά περιοχή όπου
δέν ύπάρχουν ακόμα ξεκάθαροι κανόνες συμπεριφοράς
πού νά περιορίζουν τίς ενέργειες τών υπερδυνάμεων
- ένα είδος "ξέφραγου άμπελιοϋ" - μέ μόνο έναν περιο-
ρισμό, τό φόβο μεγαλύτερου "μπλεΐματος" πού μπορεί
νά οδηγήσει σέ μιά κατάσταση τέτοια πού νά μήν είναι
δυνατό νά έλεγχθεΐ. Οι έθνικοαπελευθερωτικοί άγώνες
τών λαών τής Άφρικής είχαν ως τώρα θεαματικές έπι-
τυχίες. Άλλά ύπάρχουν ακόμη μεγάλοι κίνδυνοι. "Όχι
τόσο από στρατιωτικές έπεμβάσεις - κίνδυνοι πού
φυσικά είναι ξεκάθαροι καί παρόντες - αλλά κυρίως
ό κίνδυνος τής οικονομικής διείσδυσης από τό δυτικό
κεφάλαιο πού μπορεί νά οδηγήσει σέ μιά νέα ύπουλη
μορφή στενής εξάρτησης".

Δυστυχώς γιά τήν παγκόσμια ειρήνη οι προβλέψεις αυτές έπα-
ληθεύτηκαν έκτοτε. Στήν πρόσφατη σύνοδο του ΝΑΤΟ στήν Ούάσιγκτων,

ή νέα πορεία πού έχουν χαράξει οι ΗΠΑ και ή Συμμαχία έγινε ανά-
γλυση. Δόθηκε τό σήμα του κινδύνου για τή συμμαχία, έγινε έκκλη-
ση σ' όλα τά μέλη της νά αντιμετωπίσουν τόν έξ 'Ανατολής κίνδυνο
και τόσο ό Κάρτερ όσο και ό σύμβουλός του στα θέματα άσφαλείας
Μπρεζίνσκυ, μίλησαν μέ κυνικό, ψυχροπολεμικό τόνο, άπευθυνόμε-
νοι στη Σοβιετική Ένωση. Υπάρχουν βασικά τρεΐς άξονες γύρω
άπό τούς όποίους διαμορφώνεται ή νέα ψυχροπολεμική πολιτική
των ΗΠΑ και του NATO. Π ρ ω τ ο ς άξονας είναι οι διαπραγματεύ-
σεις γύρω άπό τόν περιορισμό των στρατηγικών όπλων. Αύτές οι
συζητήσεις λιμνάζουν άπό τότε πού ό Βάνς για πρώτη φορά επισκέφ-
θηκε τή Σοβιετική Ένωση. Δέν υπάρχει για μένα άμφοισβήτηση πώς
ή Σοβιετική Ένωση είλικρινά και διακαώς επιθυμεί συμφωνία πού
νά περιορίζει τουλάχιστον τόν ρυθμό της ανάπτυξης των στρατηγι-
κών όπλων. Κι αυτό, όχι μόνο γιατί έτσι υποσταθμίζεται ό κίν-
δυνος ενός πολέμου, αλλά επίσης για λόγους έσωτερικούς. 'Η άνο-
δος του βιοτικού επίπεδου του Σοβιετικού λαού, πού συνδέεται
άμεσα μέ τή βελτίωση του έσωτερικού κλίματος στη Σοβιετική Ένω-
ση, είναι άμεσα συνδεδεμένη μέ τό επίπεδο των δαπανών για έφοπλι-
σμούς. Μπορεί νά πεί κανείς πώς κάθε σημαντική αύξηση στις δα-
πάνες για έφοπλισμούς αποτελεί έσωτερικά για τή Σοβιετική Ένωση
στοιχείο άποσταθεροποίησης. Ίσως κι αυτός νά είναι ένας άπό
τούς λόγους πού οι 'Ηνωμένες Πολιτεΐες δέν επιδεικνύουν μεγάλο
ένδιαφέρον στην προώθηση των διαπραγματεύσεων. Άλλά ένας πρόσ-
θετος λόγος για τήν έλλειψη ενδιαφέροντος άπό τήν πλευρά των
'Ηνωμένων Πολιτειών, είναι ή οίκονομική κρίση πού περνάει ό
δυτικός καπιταλισμός. Σε μία περίοδο πού δέν υπάρχουν εύκαιρί-
ες για μαζικές κερδοφόρες επενδύσεις, οι δαπάνες για έφοπλισμούς

είναι ένας από μηχανής θεός. Υπάρχει ο δε ύ τ ε ρ ο ς άξονας, πού είναι η 'Αφρική. Στη μεταποικιακή της περίοδο παραμένει πάντα μιά 'Ηπειρος πλούσια σε πρώτες ύλες και όρυκτό πλούτο. 'Η 'Αφρική δέν είχε συμπεριληφθεϊ, όπως τόνισα παλάφθερα, στους κανόνες του παιχνιδιού πού άφορούσαν τήν είσθηνική συνύπαρξη. Ήταν και παραμένει ξέφραγο άμπέλι στό παιχνίδι των υπερδυνάμεων. Στην τεράστια έκταση της 'Αφρικής δίνεται σήμερα ή μάχη ανάμεσα σε νέες μορφές καθυπόταξης της άπ'τό παγκόσμιο κεφάλαιο - μορφές στις όποιες κυριαρχεί ή πολυεθνική εταιρία - και τά έθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, πού πασχίζουν νά χαράξουν ένα νέο δρόμο για τις χώρες της 'Αφρικής, ένα δρόμο πού νά στηρίζεται στην αυτόδύναμη, ολοκληρωμένη ανάπτυξη της Μαύρης 'Ηπείρου. 'Η άμεση επέμβαση στό Ζαΐρ και ή προώθηση του NATO πού έκδηλώθηκε πρόσφατα για στρατιωτική επέμβαση στην 'Αφρική, δίνει μιά έντελως καινούργια διάσταση στον τύπο της σύγκρουσης πού μπορεί νά διαμορφωθεϊ σ'αυτή την 'Ηπειρο. Είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο για τή Σοβιετική Ένωση νά παραμένει άπλως θεατής σ'αυτή τή γιγάντια μάχη πού εξέλισσεται. Πρώτο, γιατί ο έλεγχος της 'Αφρικής άπ'τό δυτικό στρατιωτικό και οίκονομικό κατεστημένο θά ανατρέψει τή σημερινή εϋθραυστη στρατηγική ίσορροπία ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις. Δεύτερο, γιατί ή Σοβιετική Ένωση, όσο συντηρητική δύναμη κι αν είναι στη διεθνή σκακιέρα, δέν είναι εύκολο νά άρνηθεϊ σε έθνικοαπελευθερωτικά κινήματα πού πρόσκεινται σ'αυτή, ήθική και στρατιωτική βοήθεια. 'Εάν δέν τό έκανε θά έχανε κάθε εύκαιρία νά διατηρήσει τον ήγεμονικό της ρόλο στο χώρο της. Κι έτσι, έδω στην 'Αφρική, διαμορφώνεται μιά πολύπλοκη σύγκρουση μέ πρωταγωνιστές τό δυτικό κεφάλαιο και τους ντόπιους έκφραστές του στην 'Αφρική, τά έθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, τή Σοβιετική Ένωση και ακόμη, βέβαια,

καί τήν Κίνα, ἡ ὁποία ἀνοιχτά πιά συμπαράτάσσεται μέ τίς δυνάμεις τῶν ΗΠΑ καί τῆς Δύσης. Κι ἐδῶ εἶναι ὁ τ ο ρ ῖ τ ο ς ἄξονας γιά τόν ὁποῖο ἀναπτύσσεται ψυχροπολεμικό κλίμα. Ἡ Κίνα πού γιά λόγους πού εἶναι δύσκολο νά διερευνήσουμε, βρίσκεται σέ θανάσιμη ἀντίθεση μέ τή Σοβιετική Ἑνωση, ἀκολουθεῖ μιᾶ παγκόσμια πολιτική πού στηρίζεται στόν ἄκρατο ἀντισοβιετισμό της. Οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες μέχρι τώρα, δίνοντας προτεραιότητα στήν ὕφεση, στήν εἰρηνική συνύπαρξη μέ τή Σοβιετική Ἑνωση, ἀπέφυγαν τόν πλήρη ἐναγκαλισμό τῆς Λαϊκῆς Κίνας. Ὁ Κάρτερ, κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Μπρεζίνσκυ, φαίνεται νά ἔχει περάσει τόν Ρουβίκωνα καί νά κινεῖται μέ γρήγορο ρυθμό πρὸς τόν ἐναγκαλισμό πού τοῦ προσφέρει ἡ Λαϊκή Κίνα. Κι αὐτό δημιουργεῖ ἀναμφισβήτητα τόν πιό ἄμεσο καί τόν πιό σοβαρό κίνδυνο γιά τήν εἰρήνη τοῦ κόσμου. Μιᾶ συμμαχία ἀνάμεσα στίς ΗΠΑ καί τήν Κίνα θά ἀποτελοῦσε θανάσιμο κίνδυνο γιά τή Σοβιετική Ἑνωση, μέ ἄγνωστες γιά τήν εἰρήνη τοῦ κόσμου συνέπειες.

Τό παιχνίδι τοῦ Κάρτερ σήμερα εἶναι πολύ ριψοκίνδυνο. Φαίνεται πὼς ἔχει ἀποφασίσει νά δοκιμάσει τήν ἀντοχή τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως. Καί ταυτόχρονα, νά τήν ἀποσταθεροποιήσῃ στό ἐσωτερικό της μέτωπο. Ἔκανε τήν ἐπιλογή νά συμπλέξῃ τὰ θέματα πού ἀφοροῦν τίς σχέσεις τῶν δύο ὑπερδυνάμεων. Προσφέρει στή Σοβιετική Ἑνωση τή δυνατότητα μιᾶς κάποιας προόδου στίς διαπραγματεύσεις γύρω ἀπό τόν περιορισμό τῶν στρατηγικῶν ὀπλῶν ὑπὸ τόν ὅρο ὅτι ἡ Σοβιετική Ἑνωση δέν θά ἔχει καμμία ἀνάμιξη στόν Ἀφρικανικό χῶρο. Ἐνῶ ταυτόχρονα, γιά νά ἐντείνει τήν πίεση, ἐρωτοτροπεῖ μέ τή Λαϊκή Κίνα. Περνᾶμε κατά συνέπεια μιᾶ περίοδο ἰδιαίτερα κρίσιμη πού δέν μπορεῖ παρά νά ἔχει καί τίς ἐπιπτώσεις της στόν

δικό μας χώρο, τό χώρο τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Ὑπάρχουνε στήν περιοχή μας οἱ γνωστές ἀνοιχτές πληγές. Ἡ ἀραβοϊσραηλινή σύγκρουση, τό Κυπριακό, ἡ διένεξη Ἑλλάδας καί Τουρκίας στό χώρο τοῦ Αἰγαίου καί ἡ σχέση τῆς Ἑλλάδας μέ τήν Ἀτλαντική Συμμαχία. Ἐνῶ μέχρι τώρα προσοῦσε ἡ Ἀτλαντική Συμμαχία νά ἀντιμετωπίζει τά θέματα αὐτά στά πλαίσια μιᾶς μακροχρόνιας προοπτικῆς, ἡ ἀναζωπύρωση τοῦ ψυχροῦ πολέμου τά ἔχει μεταβάλει σέ ἄμεσα καί ἐπείγοντα θέματα τῆς Συμμαχίας. Καί εἶναι σαφές πώς ἤδη ἔχουν ἀναληφθεῖ πολυποίκιλες πρωτοβουλίες ἀπό τό ΝΑΤΟ, τήν ΕΟΚ καί τίς μεγάλες χώρες τῆς δυτικῆς Συμμαχίας, γιά τήν προώθηση τῆς επίλυσης αὐτῶν τῶν προβλημάτων, μέ τόν γρηγορότερο δυνατό ρυθμό.

Δέν θά ἀσχοληθῶ μέ τήν ἀραβοϊσραηλινή σύγκρουση. Θά περιορίσω τά σχόλιά μου στό Κυπριακό καί τά ἑλληνοτουρκικά. Ποιό εἶναι τό πλαίσιο μέσα στό ὁποῖο θά κινηθεῖ ἡ Συμμαχία γιά τήν ἀνεύρεση λύσεων πού νά ἐνισχύουν τή Νοτιοανατολική πτέρυγα τοῦ ΝΑΤΟ; Ἡ Κύπρος ἀπό τό 1974 καί ὕστερα εἶναι de facto διχοτομημένη καί ἡ Τουρκία κατέχει τό 37,5% τοῦ ἐδάφους της. Σάν ἀποτέλεσμα τῆς ἐσωτερικῆς νομοθεσίας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καί τῆς στάσης τοῦ Κογκρέσσου, ἔχει ἐπιβληθεῖ ἐμπάργκο στήν πώληση ὀπλῶν πρός τήν Τουρκία, πού ἔχει βέβαια παραβιάσει ἔντεχνα μέ πολλούς ἔμμεσους τρόπους. Ἡ Τουρκία, χώρα τεράστιας στρατηγικῆς σημασίας γιά τίς ΗΠΑ, πού συνορεύει πρός τή Σοβιετική Ἑνωση, καί πού ἐλέγχει τά Στενά, περνάει ἀπό μιᾶ μεγάλη ἐσωτερική κοινωνική, οἰκονομική καί πολιτική κρίση. Ταυτόχρονα, ὕστερα ἀπό τήν εἰσβολή της στήν Κύπρο ἔχει προβάλλει καί συνεχίζει νά προβάλλει σταθερά ἀξιώσεις γιά ἓνα νέο καθεστῶς στό Αἶγαῖο, πού θίγει ἄμεσα, καίρια, τά ἐθνικά κυριαρχικά δικαιώματα τῆς Ἑλλάδας. Ἡ Ἑλλάδα, πού ἀποχώρησε τυπικά τουλάχιστον ἀπό τό στρατιωτικό σκέλος τοῦ

NATO τό θέρος τοῦ 1974, κάνει κάθε προσπάθεια νά ἐπανέλθει στά πλαίσια εἰδικῶν σχέσεων ἢ ρυθμίσεων. Ἐπιδιώκει ταυτόχρονα μέ τόν πιό πιεστικό τρόπο τήν ἔνταξή της στήν Κοινή Ἀγορά. Ἐνῶ ἡ Τουρκία παραμένει στό NATO, καί τό πολιτικό καί τό στρατιωτικό του σκέλος, δέν δίστασε νά ἀχρηστεύσει τίς ἀμερικάνικες βάσεις τοῦ ἔδαφός της καί δέν σταμάτησε νά ἀπειλεῖ καί νά ἐκβιάζει, ἀξιοποιώντας πλήρως τή στρατηγική σημασία πού ἔχει γιά τή Δύση. Σέ ἀντίθεση, ἡ Ἑλλάδα, παρά τίς πικρές ἐμπειρίες ἀπό τή στάση τῶν "συμμάχων" στό Κυπριακό καί τήν ἑλληνοτουρκική διένεξη, ἐπιμένει νά διακηρύσσει πῶς "ἀνήκει εἰς τήν Δύσιν", προωθεῖ τήν ἔνταξή της στήν Κοινή Ἀγορά καί ἀποφεύγει κάθε σχόλιο καί κάθε πράξη πού θά ἔθιγε τό κῆρος τῶν ΗΠΑ, τοῦ NATO καί τῶν ἄλλων "συμμάχων". Στά πλαίσια αὐτοῦ τοῦ σκηνικοῦ, ἀναζητεῖ τό NATO μιᾶ "συνολική λύση" τῶν προβλημάτων τῆς περιοχῆς. Καί προδικάζει αὐτό ἀκριβῶς τό σκηνικό, αὐτή ἡ διάταξη δυνάμεων, πῶς ἡ συνολική λύση πού ἐπιδιώκεται θά ἔχει χαρακτηριστικά φιλοτουρκικά, θά θίγει δηλαδή, καίρια κυριαρχικά δικαιώματα τῆς πατρίδας μας.

Σέ ὅτι ἀφορᾷ τήν Κύπρο, εἶναι σαφές ὅτι στόχος τοῦ NATO εἶναι ἡ νομιμοποίηση τῆς de facto διχοτόμησης. Στόχος εἶναι μιᾶ Κύπρος, ὄχι ἐνιαία, ἀλλά διζωνική, χωρίς δικαίωμα ἐλεύθερης ἐγκατάστασης καί διακίνησης ἀνάμεσα στίς δύο ζῶνες, περιορισμένες στό ἐλάχιστο ἐδαφικές παραχωρήσεις, ἀσθενῆς καί ἀνήμπορη κεντρική κυβέρνηση, καί βέβαια, συνέχιση τῆς παρουσίας ξένων στρατευμάτων καί βάσεων πού ἐγγυῶνται ὅτι ἡ Κύπρος δέν θά ἀκολουθήσει ἀνεξάρτητη, ἀδέσμευτη, ἐξωτερική πολιτική.

Έτσι έξηγουόταν οι πιέσεις πάνω στον Πρόεδρο Κυπριανού, μά και ακόμη και στον Πρωθυπουργό της Ελλάδας, νά θεωρηθούν σαν πρόσφορη βάση διαπραγματεύσεων οι πρόσφατες προτάσεις της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Έτσι έξηγεΐται άλλωστε και η πίεση πού ασκήθηκε για τήν επίλυση του Κυπριακού προβλήματος στά πλαίσια τετραμερούς διάσκεψης, δηλαδή έξω από τά πλαίσια του ΟΗΕ. Χαίρετίζουμε μέ ιδιαίτερη χαρά τή σθεναρή στάση πού πήρε ο Πρόεδρος Κυπριανού, κατά τήν πρόσφατη επίσκεψή του στις Ένωμένες Πολιτείες. Η πρόταση για άμεση άποστρατικοποίηση της νήσου είχε πραγματικά τεράστια απήχηση. Κι άποτελεΐ στην ούσία τό πρώτο και βασικό βήμα για οποιαδήποτε δίκαιη και τελεσφόρα λύση του Κυπριακού. Η Κύπρος είναι χώρα ανεξάρτητη, μέλος των Ένωμένων Έθνών. Τό Σύνταγμά της, η έσωτερική της δομή, είναι έσωτερικό της θέμα και θέμα του ΟΗΕ στο μέτρο πού πρέπει νά διαφυλαχθούν τά δικαιώματα της τουρκοκυπριακής μειονότητας. Άλλά τά ξένα στρατεύματα δέν έχουν καμιά θέση στην Κύπρο. Γιατί άποτελούν τούς φορείς της διχοτόμησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Είναι αναπόφευκτο, τόσο η Κυπριακή Δημοκρατία όσο και η Ελλάδα νά έρθουν σέ σύγκρουση μέ τίς θέσεις πού προωθεί η Άτλαντική Συμμαχία για τήν Κύπρο. Για μās, για τούς Έλληνες, μία μόνο θέση, όσο δύσκολη κι αν είναι κι όσο μακροχρόνιο κι αν απαιτήσει άγώνα, μπορεί νά υποστηριχθεΐ. Πρέπει νά άπορρίψουμε κάθε μορφή διχοτόμησης. Νά απαιτήσουμε τήν άποχώρηση όλων άνεξάίρετα των ξένων στρατευμάτων και τήν επάνοδο όλων άνεξάίρετα των προσφύγων στις έστίες τους. Τό Σύνταγμα μιας ένιαίας, ανεξάρτητης και άποστρατικοποιημένης Κύπρου, πρέπει νά έκπονηθεΐ στα πλαίσια διακοινοτικών διαπραγματεύσεων, κάτω από τήν έποπτεία και σύμφωνα μέ τίς άρχές του ΟΗΕ. Αύτή είναι η άπλή, ξεκάθαρη

έλληνική θέση από τήν όποία δέν πρέπει νά αποστούμε ούτε μιá σπιθαμή.

Στό Αίγαιακό οί Σύμμαχοι προωθούν μέ όλα τά δυνατά μέσα τή συνέχιση ενός διαλόγου ανάμεσα στην 'Ελλάδα καί τήν Τουρκία πού θά οδηγήσει, έλπίζουν, στην έίσηνική επίλυση τής διένεξης. 'Αλλά είναι έκ τών πραγμάτων σαφές, ότι αύτή ή τοποθέτηση είναι φιλοτουρκική. Κι αύτό, γιατί; Γιατί ή 'Ελλάδα δέν διεκδικεί τίποτε από τήν Τουρκία, ενώ αντίθετα ή Τουρκία διεκδικεί τμήμα τής έλληνικής ύφαλοκρηπίδας, τμήμα τοϋ έναερίου έλληνικού χώρου καί θέτει υπό άμφισβήτηση άκόμη καί τό καθεστώς τής Δυτικής Θράκης. Τό άντικείμενο άρα τής διαπραγμάτευσης είναι τό τί θά δώσει ή 'Ελλάδα για νά έξασσαλιστεϊ ή είρήνη στην περιοχή καί νά ενισχυθεϊ ή Νοτιοανατολική πτέρυγα τοϋ ΝΑΤΟ. Ζητοϋνται κατά συνέπεια από τήν 'Ελλάδα παραχωρήσεις πού θά ικανοποιήσουν τήν Τουρκία, έτσι ώστε νά έξυπηρετηθοϋν τελικά τά συμφέροντα τής 'Ατλαντικής Συμμαχίας στην περιοχή. 'Αλλά στις διαπραγματεύσεις τίς όποίες έχει άποδεχθεϊ ή έλληνική Κυβέρνηση λείπει παντελώς τό κοινό πλαίσιο πού θά τίς έκανε λογικοφανεϊς. 'Η μέν έλληνική Κυβέρνηση επιδιώκει τήν επίλυση τής διένεξης στα πλαίσια τοϋ διεθνούς δικαίου καί τής διεθνούς πρακτικής, ή δέ τουρκική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τό πρόβλημα είναι μόνον πολιτικό, δηλαδή, πρόβλημα πού θά λυθεϊ μέ βάση τόν συσχετισμό τών δυνάμεων τών δύο χωρών. Για μās, ένας τέτοιος διάλογος δέν έχει νόημα. Περιέχει μάλιστα δύο συγκεκριμένους κινδύνους. Πρώτο, τή διεθνή αναγνώριση ότι ύπάρχει πράγματι πρόβλημα προς επίλυση. Δεύτερο, αποθρασύνει τήν

Τουρκία καί δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μία πολεμική ανά-
μέτρηση. Για μας, σέ ότι αφορά τό Αίγαίο, οι θέσεις είναι απλές
καί κουστάλλινες. Έχουμε σύνορα, υποθαλάσσια, θαλάσσια, χερ-
σαία καί έναέρια. Τά σύνορα αυτά κατοχυρώνονται από διεθνείς
συνθήκες καί συμβάσεις. Τή συνθήκη τής Λωζάνης, τή συνθήκη
των Παρισίων καί τή σύμβαση τής Γενεύης. Αύτά τά σύνορα δέν τά
διαπραγματευόμαστε. Διάλογος μέ τήν Τουρκία έχει νόημα μόνο
κάτω από μία σαφή προϋπόθεση. Τήν αναγνώριση από μέρους της
των έθνικων κυριαρχικων δικαιωμάτων τής Ελλάδας, όπως αυτά
διασαφηνίζονται καί κατοχυρώνονται από διεθνείς συνθήκες καί
συμβάσεις. Διάλογος μέ τήν Τουρκία πού οδηγεί στην αναθεώρηση
του καθεστώτος του Αιγαίου είναι για μας ανεπίτρεπτος.

Σέ ότι αφορά τό θέμα του ΝΑΤΟ, καί των θέσεων ως θανάτου στη χώρα μας
οι θέσεις του ΠΑΣΟΚ
είναι γνωστές καί δέν χρειάζονται επανάληψη. Η ψυχροπολεμική
αυτή Συμμαχία μόνον κινδύνους σωρεύει γι' ετή χώρα μας. Καί
είναι ταυτόχρονα υπεύθυνη για τήν εστιάχρονη δικτατορία, για
τήν είσβολή στην Κύπρο καί για τή στήριξη των τουρκικων διεκδι-
κήσεων στο χώρο του Αιγαίου. Ενδεικτική του κλίματος πού έπι-
κρατεί στην Ατλαντική Συμμαχία είναι η έκστρατεία πού έχει
αναλάβει για τήν άρση του εμπάργκο, για τόν πλήρη έξοπλισμό
τής Τουρκίας, τήν ώρα ακριβώς πού ο πρωθυπουργός της δηλώνει
πως η χώρα του απειλείται από τήν Ελλάδα. Αν μέχρι τώρα η
στάση των συμμάχων μας στο ΝΑΤΟ ήταν υποκριτική, έχει τώρα
γίνει απροκάλυπτα κυνική.

Σ' ότι αφορά την ελληνική Κυβέρνηση, είναι σαφές ότι επείγεται ή ίδια και πιέζει ή ίδια να επανέλθει στο στρατιωτικό σκέλος του NATO, αν είναι δυνατό πριν από τις 30 Ιουνίου, όταν θαρχίσει να λειτουργεί τό στρατηγεϊο της Σμύρνης. Άνησυχεί σαφώς ότι εάν δέν έχει επανέλθει ή Έλλάδα στο στρατιωτικό σκέλος του NATO μέχρι τότε, θά παραδοθεϊ στην Τουρκία ό επίχειρησιακός έλεγχος του Άνατολικού Αίγαίου. Καί αυτό αποτελεί από πλευράς του NATO έκβιασμό πρώτου μεγέθους. Καί αποτελεί πρόσθετη απόδειξη του τί σημαίνει τό NATO για την Έλλάδα.

Όπως είπε ό Πρωθυπουργός ευοισκόμενος στην Άμερική, τά θέματα συμπλέκονται. Ή επίλυση του Κυπριακού, οι διαπραγματεύσεις μέ την Τουρκία για τό Αίγαϊο, ή επάνοδος της Έλλάδας στο στρατιωτικό σκέλος του NATO, οι άμερικάνικες βάσεις στη χώρα μας καί ή ένταξη της Έλλάδας στην Κοινή Άγορά, αντιμετωπίζονται ταυτόχρονα, σαν όψεις ενός καί του αύτου προβλήματος καί επιδιώκεται ή ταυτόχρονη επίλυσή τους στα πλαίσια μιās συνολικής λύσης. Είναι πικρή ή διαπίστωση πώς ή χώρα μας βρίσκεται μπροστά σέ τεράστιο έθνικό άδιέξοδο. Έγκλωβισμένη στους μηχανισμούς του NATO - πολιτικούς καί στρατιωτικούς - ώθεϊται πρός λύσεις πού ύπονομεύουν τά έθνικά κυριαρχικά μας δικαιώματα. Δέν έχουμε καμμιά άμολσθήτηση ότι τά προβλήματα είναι ύπαρκτά καί ότι όποιαδήποτε Κυβέρνηση κι αν βρισκόταν στην άρχή θά είχε μπροστά της δύσκολο δρόμο. Όμως, είναι πεποίθησή μας πώς τό άδιέξοδο είναι άπόρροια της κρίσιμης στρατηγικής επιλογής της Κυβέρνησης ότι "ή Έλλάδα ανήκει στη Δύση".

Είναι κατά συνέπεια σαφές πώς μόνο μία άλλη πολιτική, μόνο μία άλλη στρατηγική επιλογή, μπορεί να βγάλει τη χώρα από τό αδιέξοδο και από την απομόνωση. Κι αυτή η πολιτική, σύμφωνα με τις πάγιες θέσεις του ΠΑΣΟΚ, συνίσταται στη διαμόρφωση μιας ανεξάρτητης ελληνικής εξωτερικής και άμυντικής πολιτικής, που θα μας επιτρέψει να δημιουργήσουμε πολύπλευρα έρείσματα στο διεθνή χώρο και να διαμορφώσουμε μιάν άμυντική δομή που να έγχυάται την άκεραιότητα της χώρας σέ περίπτωση τοπικού πολέμου. Ποτέ δέν υποστηρίξαμε πώς μία τέτοια πορεία είναι εύκολη - πώς ό δρόμος είναι άνθόσπαρτος. Όμως, δέν υπάρχει άλλος πού να έγχυάται ταυτόχρονα την έθνική μας ανεξαρτησία, την έδαφική μας άκεραιότητα και την είρήνη στην περιοχή. Και κάτι άλλο. Ή ολοκλήρωση μιας τέτοιας πορείας θα απαιτήσει χρόνο και κόπους. Κάποτε όμως πρέπει να αρχίσουμε. Κάποτε πρέπει να κάνουμε τά πρώτα αποφασιστικά βήματα. Πρέπει τώρα να χαράξουμε μία νέα πορεία πού θα στηρίζεται σέ μιάν απλή αρχή: Ή Ελλάδα ανήκει στους Έλληνες. Γύρω απ' αυτόν τόν άξονα, τόν άξονα της Έθνικής Άνεξαρτησίας, είναι δυνατή ή πιο πλατειά λαϊκή συσπείρωση, ή πιο αποφασιστική κινητοποίηση των δυνάμεων του έθνους. Στίς κρίσιμες στιγμές πού αντιμετωπίζει τό Έθνος, ή Έθνική Λαϊκή Ένότητα αποτελεί όρο για την έθνική μας επιβίωση.